

PALESTYNA

SYTUACJA BEZPIECZEŃSTWA

**Sytuacja bezpieczeństwa i zagrożenia
dla ludności cywilnej**

**DPU-WIKP-424/275/2025
12.05.2025**

TREŚĆ ZLECENIA

Proszę o informację na temat sytuacji bezpieczeństwa w Autonomii Palestyńskiej

INFORMACJE DEMOGRAFICZNE

Ludność: 3,24 mln na Zachodnim Brzegu (ZB) i 2,14 mln w Strefie Gazy (SG)

Skład etniczny: palestyńscy Arabowie. Dodatkowo na Zachodnim Brzegu żyje około 468,3 tys. izraelskich osadników, a we Wschodniej Jerozolimie jest ich ponad 236,6 tys.

Skład religijny: muzułmanie sunniccy 80-85% na ZB i 98-99% w SG, chrześcijanie (przede wszystkim grecko-prawosławni) 1-2,5% na ZB i <1% w SG, judaizm 12-14% na ZB (wśród żydowskich osadników).^{[1][2]}

USTRÓJ I SYTUACJA POLITYCZNA

USTRÓJ

Na mocy porozumień z Oslo z 1993 r. utworzone zostały Palestyńskie Władze Narodowe (zw. Autonomią Palestyńską) jako pośrednia forma prawno-polityczna, przed zawarciem pełnego porozumienia pokojowego. Siedzibą władz zostało Ramallah (leżące w środkowej części Zachodniego Brzegu, nieco na północ od Jerozolimy), a przyszłe państwo palestyńskie miało przyjąć granice sprzed wojny 1967 r., gdy Izrael zajął Zachodni Brzeg ze Wschodnią Jerozolimą oraz Strefę Gazy.^{[3][4]}

Porozumienia z Oslo (podpisane w amerykańskim Camp David) miały stanowić podstawę późniejszych negocjacji między Izraelem a Palestyńczykami. Podpisana Deklaracja Zasad tworzyła zręby przyszłego państwa palestyńskiego na Zachodnim Brzegu i w Strefie Gazy i przewidywała rozwiązanie w ciągu kolejnych 5 lat kwestii spornych, takich jak m.in. status Jerozolimy, prawo powrotu uchodźców palestyńskich oraz wycofanie oddziałów izraelskich z Zachodniego Brzegu.^{[5][6][7]}

Kwestie sporne do dziś nie zostały jednak rozstrzygnięte, a porozumieniu nie sprzyjała również sytuacja w terenie: nasilenie terroryzmu, m.in. w ramach tzw.

¹ CIA (Central Intelligence Agency), The World Factbook, West Bank, 01.05.2025, <https://www.cia.gov/the-world-factbook/countries/west-bank/>

² CIA (Central Intelligence Agency), The World Factbook, Gaza Strip, 01.05.2025, <https://www.cia.gov/the-world-factbook/countries/gaza-strip/>

³ The Middle East and North Africa 2011, Palestinian Autonomous Areas, Routledge, London/New York 2010

⁴ Encyklopedia PWN, Palestyna. Historia, <http://encyklopedia.pwn.pl/haslo/Palestyna-Historia;4652975.html>

The Middle East and North Africa 2011, Palestinian Autonomous Areas, Routledge, London/New York 2010

⁶ BBC News, History of Mid-East peace talks, 29.07.2013, <http://www.bbc.com/news/world-middle-east-11103745>

⁷ Encyclopaedia Britannica, Palestine, <https://www.britannica.com/place/Palestine/International-recognition>

Intifady al-Aksa, która wybuchła w 2000 r., czy nieprzerwana rozbudowa osiedli izraelskich na terenach mających stanowić państwo palestyńskie oraz we Wschodniej Jerozolimie.^[8]

Autonomia palestyńska, mimo, że ma pewne atrybuty państwa, formalnie nie jest państwem.^[9] Posiada status nieczłonkowskiego państwa obserwatora ONZ.^[10] Pozostaje pod okupacją izraelską, a izraelskie władze coraz bardziej otwarcie mówią o możliwej aneksji.^[11]

Ponadto sama autonomia boryka się z wewnętrznymi podziałami i rozłamem. Od 2007 r. terytorium Autonomii Palestyńskiej podzielone jest między dwa ośrodki władzy zarządzane przez dwie rywalizujące ze sobą ugrupowania: na Zachodnim Brzegu funkcjonuje gabinet powołany przez Fatah (organizację polityczno-wojskową wchodzącą w skład Organizacji Wyzwolenia Palestyny, OWP, uznawanej za oficjalnego reprezentanta narodu palestyńskiego w procesie pokojowym), natomiast w Strefie Gazy funkcjonują władze de facto powołane przez Hamas (organizację militarną i społeczno-polityczną odwołującą się do islamu i nieuznającą Izraela).^[12]

⁸ The Middle East and North Africa 2011, Palestinian Autonomous Areas, Routledge, London/New York 2010

⁹ Ferenc T. (Uniwersytet Łódzki), Palestyna, kraj który leży w Izraelu, https://www.google.com/url?sa=t&source=web&rct=j&opi=89978449&url=https://cejsh.icm.edu.pl/cejsh/element/bwmeta1.element.hdl_11089_18630/c/palestyna-kraj-ktory-lezy-w-izraelu.pdf

¹⁰ Rzeczypospolita, Palestyna nadal nie będzie uznana przez ONZ. Sprzeciwia się jedno państwo, 19.04.2024, <https://www.rp.pl/dyplomacja/art40202111-palestyna-nadal-nie-bedzie-uznana-przez-onz-sprzeciwia-sie-jedno-panstwo-wideo>

¹¹ BBC News, Explainer: Israel, annexation and the West Bank, 25.06.2020, <https://www.bbc.com/news/world-middle-east-52756427>

¹² Aljazeera, What is the Palestinian Authority and what is its relationship with Israel?, 11.10.2023, <https://www.aljazeera.com/news/2023/10/11/what-is-the-palestinian-authority-and-how-is-it-viewed-by-palestinians>

PODZIAŁ ADMINISTRACYJNY

Mapa. Podział administracyjny Autonomii Palestyńskiej^[13]

Obszar Autonomii Palestyńskiej jest podzielony na 16 .prowincji (muhafaz): 11 na Zachodnim Brzegu (Nablus, Kalkilija, Tubas, Salfit, Tulkarem, Dżenin, Jerycho i Dolina Jordanu, Ramallah i al-Bira, Betlejem, Hebron i Jerozolima) oraz 5 w Strefie Gazy (Północna Gaza, Gaza, Dajr al-Balah, Chan Junis oraz Rafah).^[14]

Tymczasowe Porozumienie (Oslo II) z 1995 r. dzieliło ziemię, mające stanowić przyszłe państwo palestyńskie, na trzy części: strefę A, obejmującą większe miasta arabskie Zachodniego Brzegu i Strefę Gazy (w całości od 2005), w której Palestyńczycy sprawują pełnię władzy, zarówno w kwestiach administracyjnych, jak i w sprawach bezpieczeństwa; strefę B – pozostałe osiedla arabskie, z palestyńską administracją oraz służbami czuwającymi nad porządkiem publicznym, ale pod

¹³ Wikipedia, Governorates of Palestine, CC BY-SA 3.0, https://en.wikipedia.org/wiki/Governorates_of_Palestine

¹⁴ European Council on Foreign Relations, (ECFR), Mapping Palestinian Politics, https://ecfr.eu/special/mapping_palestinian_politics/governorates/

militarną kontrolą Izraela; strefę C – osiedla izraelskie, obszary o znaczeniu strategicznym (m.in. dolina Jordanu) – pozostającą w całości pod kontrolą izraelskiego wojska. Strefy A, B i C obejmują odpowiednio około 17%, 24% i 59% terytorium Zachodniego Brzegu (por. mapa na stronie Welcome to Palestine^[15]). Izrael zachował kontrolę nad przepływem osób do i ze strefy A.^{[16][17][18]} Strefy A i B nie są ciągłym terytorium, lecz stanowią 165 „wysp” rozrzuconych w strefie C, co znacznie utrudnia władzom palestyńskim zarządzanie tymi terytoriami.^[19]

STRUKTURA WŁADZY

Głowa państwa. Pierwszym prezydentem Autonomii Palestyńskiej został w 1996 r. przywódca OWP Jasir Arafat, a po jego śmierci w 2004 r., stanowisko objął po wygranej w wyborach w styczniu 2005 r. Mahmud Abbas.^[20]

Mandat Mahmuda Abbasa dobiegł końca w 2009 r., lecz w styczniu 2009 r. prezydent przedłużył go o kolejny rok, tak, by wybory parlamentarne i prezydenckie mogły odbyć się jednocześnie, w 2010 r. W grudniu 2009 r. Centralna Rada OWP przedłużyła jego kadencję bezterminowo.^[21] Mimo że kilkakrotnie zapowiadał przeprowadzenie wyborów, nadal się one nie odbyły, a prezydent Abbas pozostaje na stanowisku.^{[22][23]} W październiku 2022 r. dwie główne rywalizujące ze sobą frakcje Fatah i Hamas podpisały w Algierze porozumienie w sprawie wyborów (prezydenckich i parlamentarnych), które miały zostać przeprowadzone w ciągu roku od momentu podpisania porozumienia. Od początku panował jednak duży sceptycyzm, co do możliwości dotrzymania tego terminu. Wybory nie zostały do dziś dnia przeprowadzone.^{[24][25][26]} Na początku marca 2025 r. Abbas ponownie zadeklarował, że jest gotowy do przeprowadzenia wyborów w ciągu najbliższego roku.^[27]

¹⁵ Welcome to Palestine, Everything you need to know about Areas A,B and C, 21.07.2017, <https://www.welcometopalestine.com/article/areas-a-b-c-explained-west-bank-israel-gaza-palestine/>

¹⁶ The Middle East and North Africa 2011, Palestinian Autonomous Areas, Routledge, London/New York 2010

¹⁷ Encyklopedia PWN, Palestyna. Historia, <http://encyklopedia.pwn.pl/haslo/Palestyna-Historia;4652975.html>

¹⁸ B'Tselem - The Israeli Information Center for Human Rights in the Occupied Territories, Planning Policy in the West Bank, 11.11.2017 (z aktualizacją z 06.02.2019), https://www.btselem.org/planning_and_building

¹⁹ B'Tselem, Acting the Landlord: Israel's Policy in Area C, the West Bank, czerwiec 2013, https://www.btselem.org/publications/summaries/201306_acting_the_landlord

²⁰ The Middle East and North Africa 2011, Palestinian Autonomous Areas, Routledge, London/New York 2010

²¹ CNN, Mahmoud Abbas Fast Facts, 19.12.2021, <https://edition.cnn.com/2012/12/04/world/meast/mahmoud-abbas---fast-facts/index.html>

²² Encyclopaedia Britannica, Mahmoud Abbas, 10.04.2022, <https://www.britannica.com/biography/Mahmoud-Abbas>

²³ The Jerusalem Post, 17th year of a four-year term; Will Abbas hold Palestinian elections?, 09.01.2021, <https://www.jpost.com/arab-israeli-conflict/17th-year-of-a-four-year-term-will-abbas-hold-palestinian-elections-654821>

²⁴ The Conversation, Palestinians want to choose their own leaders – a year of war has distanced them further from this democratic goal, 06.10.2024, <https://theconversation.com/palestinians-want-to-choose-their-own-leaders-a-year-of-war-has-distanced-them-further-from-this-democratic-goal-239463>

²⁵ Reuters, Palestinian rivals agree to hold elections but doubts persist, 13.10.2022, <https://www.reuters.com/world/middle-east/palestinian-rivals-agree-elections-end-dispute-doubts-persist-2022-10-13/>

²⁶ Aljazeera, What is the Palestinian Authority and what is its relationship with Israel?, 11.10.2023, <https://www.aljazeera.com/news/2023/10/11/what-is-the-palestinian-authority-and-how-is-it-viewed-by-palestinians>

²⁷ France 24, Palestinian Authority president Abbas says ready to hold elections within a year, 04.03.2025, <https://www.france24.com/en/middle-east/20250304-palestinian-president-abbas-says-ready-to-hold-elections-within-a-year>

Umiarkowany i ugodowy Abbas nie cieszy się takim autorytetem jak jego poprzednik, a władze Autonomii oskarżane są o korupcję, nepotyzm i bezradność wobec trwającego od lat impasu.^[28]

Rząd i premier. Terytorium Autonomii Palestyńskiej podzielone jest między dwa ośrodki władzy: na Zachodnim Brzegu, gdzie funkcjonuje gabinet powołany przez Fatah z Muhammadem Mustafą (który w marcu 2024 r. zastąpił Muhammada Sztaję) na czele, oraz w Strefie Gazy, gdzie od połowy 2007 r. funkcjonują władze de facto powołane przez Hamas.^{[29][30]}

Parlament i wybory parlamentarne. Ostatnie wybory do palestyńskiego parlamentu, Rady Legislacyjnej Autonomii Palestyńskiej, odbyły się w styczniu 2006 r. Zwyciężył w nich radykalny islamski ruch Hamas, który powołał nowy rząd z premierem Ismailem Haniją na czele. Przejęcie władzy przez Hamas, uważany za organizację terrorystyczną, spowodowało gwałtowne pogorszenie stosunków Autonomii z Izraelem, USA i UE. Wzrosło również napięcie między Fatahem a Hamasem. Próby powołania rządu jedności narodowej zakończyły się niepowodzeniem, a w czerwcu 2007 r. Hamas przejął zbrojnie kontrolę nad Strefą Gazy. Od tego czasu funkcjonują dwie administracje: Hamasu w Strefie Gazy i Fatahu na Zachodnim Brzegu. Obie organizacje kilkakrotnie próbowały powołać rząd jedności narodowej, jednakże próby te kończyły się fiaskiem, a w Autonomii Palestyńskiej nadal utrzymują się dwa ośrodki władzy

Władze palestyńskie już kilkakrotnie zapowiadały przeprowadzenie nowych wyborów parlamentarnych i prezydenckich.^{[31][32]} Do dnia dzisiejszego wybory się jednak nie odbyły.

SYSTEM PRAWNY

Na palestyński system prawny składają się tradycyjnie elementy prawa osmańskiego, brytyjskiego, egipskiego i jordańskiego, które uzupełniane są od powstania Autonomii Palestyńskiej o świeższe regulacje dotyczące aktualnych kwestii, nieregulowanych we wcześniejszych kodeksach. Niemniej jednak brak palestyńskiej suwerenności nad całością podlegających autonomii obszarów utrudnia działanie systemu wymiaru sprawiedliwości.^[33]

KARA ŚMIERCI

Prawo Autonomii Palestyńskiej przewiduje karę śmierci za zdradę stanu (w tym współpracę z Izraelem) oraz poważne przestępstwa, takie jak morderstwo czy handel

²⁸ The Times of Israel, Poll shows Hamas leader would defeat Abbas to win Palestinian elections, 18.12.2018, <https://www.timesofisrael.com/poll-shows-hamas-leader-would-defeat-abbas-to-win-palestinian-elections/>

²⁹ Aljazeera, What is the Palestinian Authority and what is its relationship with Israel?, 11.10.2023, <https://www.aljazeera.com/news/2023/10/11/what-is-the-palestinian-authority-and-how-is-it-viewed-by-palestinians>

³⁰ European Council of Foreign Relations (ECFR), Mapping Palestinian Politics, Mohammad Mustafa, https://ecfr.eu/special/mapping_palestinian_politics/mohammad_mustafa/

³¹ Middle East Monitor, Why Hamas wants Palestinian elections to be held, 07.01.2020, <https://www.middleeastmonitor.com/20200107-why-hamas-wants-palestinian-elections-to-be-held/>

³² Aljazeera, Palestinian factions agree to Abbas election request, 24.11.2019, <https://www.aljazeera.com/news/2019/11/palestinian-factions-agree-hold-parliamentary-presidential-elections-191124121755712.html>

³³ CORTEIDH (Corte Interamericana de Derechos Humanos), Rayyes Naser, The Rule of Law and Human Rights within Palestinian National Authority Territories <https://www.corteidh.or.cr/tablas/r36236.pdf>

narkotykami. Zgodnie z palestyńskim prawem przed wykonaniem wyrok powinien zostać zatwierdzony przez prezydenta. Ostatnie zatwierdzone przez prezydenta Abbasa wyroki wydane zostały w 2005 r., a od 2006 r. na Zachodnim Brzegu istnieje moratorium de facto. W Strefie Gazy (pod rządami Hamasu) wyroki bywają nadal wykonywane (lecz z naruszeniem zapisu o konieczności potwierdzenia przez prezydenta). Ostatnie wykonane egzekucje miały miejsce w 2022 r., gdy straconych zostało w Gazie 5 osób (po kilkuletniej przerwie, wcześniejsze egzekucje, 6 osób – 3 za współpracę z Izraelem oraz 3 za morderstwo – miały miejsce w 2017 r.).^[34] W 2023 r. w Palestynie wydano co najmniej 27 wyroków śmierci (rok wcześniej było ich 28). W ostatnich latach zauważalna jest pewna tendencja wzrostowa, jeżeli chodzi o liczby orzekanych najwyższych wymiarów kary, co wiąże się z powołaniem w Gazie Najwyższego Komitetu ds. Kryminalnych, który w ramach walki z przestępczością zaczął orzekać surowsze kary.^[35]

SYTUACJA BEZPIECZEŃSTWA

ANALIZA STATYSTYCZNA

W 2023 r. w Autonomii Palestyńskiej w wyniku różnych przypadków naruszenia bezpieczeństwa, zginęło 21,5 tys. osób (członków służb bezpieczeństwa, bojowników i cywili, z czego nieco ponad 580 na ZB, a 21,9 tys. W SG), natomiast w 2024 r. liczba wszystkich ofiar wyniosła 29,8 tys. (618 na ZB i 29 186 w SG). W pierwszym kwartale 2025 r. w wyniku incydentów związanych z bezpieczeństwem zginęło ponad 2078 osób (członków służb bezpieczeństwa, bojowników i cywili, w tym 121 na ZB oraz 1957 w SG).^[36]

CHARAKTERYSTYKA SYTUACJI BEZPIECZEŃSTWA

Zgodnie z porozumieniami z Oslo Autonomia Palestyńska (AP) nie ma prawa do posiadania konwencjonalnego wojska. Utrzymuje natomiast siły bezpieczeństwa i policji, jednakże jej personel bezpieczeństwa działa wyłącznie na Zachodnim Brzegu od czasu przejścia władzy w Strefie Gazy przez Hamas w 2007 r. Siły AP obejmują Palestyńskie Siły Bezpieczeństwa Narodowego, Gwardię Prezydencką, policję cywilną, obronę cywilną, Organizację Bezpieczeństwa Prewencyjnego, Generalną Organizację Wywiadowczą i Organizację Wywiadu Wojskowego. Największą gałęzią służb bezpieczeństwa AP są Narodowe Siły Bezpieczeństwa, które działają jako wewnętrzne palestyńskie siły bezpieczeństwa.^[37]

W Strefie Gazy działają siły bezpieczeństwa podlegające Hamasowi. Skrzydło wojskowe organizacji, Brygady Izz al-Din al-Kassam; podlegają Biuru Politycznemu Hamasu, lecz działają ze znaczną autonomią. Ponadto w Strefie Gazy działa kilka

³⁴ Death Penalty Database, Palestinian Authority, ostatnia aktualizacja strony 04.09.2022, <https://deathpenaltyworldwide.org/database/#/results/country?id=57>

³⁵ Amnesty International, Amnesty International Report 2022/23; The State of the World's Human Rights; Palestine (State Of) 2022, 27.03.2023, <https://www.ecoi.net/en/document/2089585.html>

³⁶ ACLED (Armed Conflict Location & Event Data Project), filtry: Palestine, 01.01.2023-28-03-2025, dane pobrano 04.03.2025, <https://acleddata.com/data-export-tool>

³⁷ CIA (Central Intelligence Agency), The World Factbook, West Bank, 01.05.2025, <https://www.cia.gov/the-world-factbook/countries/west-bank/>

innych grup bojowników, jak Brygady Al-Kuds Palestyńskiego Islamskiego Dżihadu, które zazwyczaj – lecz nie zawsze – podporządkowują się władzy Hamasu.^[38]

Za bezpieczeństwo zewnętrzne, bezpieczeństwo w strefach C oraz B odpowiadają na mocy porozumień z Oslo siły zbrojne Izraela.^[39]

Konflikt izraelsko-palestyński trwa od momentu powstania państwa Izrael, przybierając różne formy i różne natężenie. Od ponad półtora roku trwa kolejna – najszerzej zakrojona i najkrwawsza od lat – eskalacja zbrojna w Strefie Gazy. Po ataku terrorystycznym przeprowadzonym przez Hamas 7 października 2023 r. na graniczące ze strefą kibuce i odbywający się w okolicy festiwal muzyczny, gdy zginęło około 1200 osób, a ponad 200 zostało wziętych jako zakładnicy, Izrael podjął szeroko zakrojoną interwencję odwetową w Strefie Gazy, deklarując jako cel całkowite zniszczenie Hamasu. Początkowo prowadzony był jedynie zmasowany ostrzał z powietrza, zaś 27 października, izraelskie wojsko rozpoczęło ofensywę lądową, wkraczając do strefy od północy.^[40] Celem tej ofensywy jest zniszczenie wszelkich struktur Hamasu, a także sieci podziemnych tuneli które stanowią zaplecze organizacji, a w których bombardowania z powietrza nie wyrządziły większych szkód. Działania izraelskich sił zbrojnych są prowadzone na szeroką skalę przy użyciu lotnictwa, artylerii i czołgów.^[41]

Od początku trwania wojny były dwa okresy zawieszenia broni, podczas których dokonywano wymiany więźniów. Pierwszy z nich trwał od 24 do 30 listopada 2023 r. i dokonano wymiany zakładników i więźniów (Hamas uwolnił 100 zakładników w zamian za zwolnienie 240 Palestyńczyków z więzień w Izraelu). Od początku grudnia 2023 r. działania zbrojne zostały wznowione, a siły Izraela rozpoczęły ponownie ostrzał Strefy Gazy, w tym miasta Gaza,^[42] a w kolejnych dniach ostrzał i działania zbrojne zostały rozszerzone dalej na południe.^[43]

Ponowne zawieszenie broni udało się wynegocjować dopiero w styczniu 2025 r. Trwało ono prawie dwa miesiące, podczas których dokonywano stopniowej wymiany zakładników i więźniów. Jednak już 18 marca 2025 r. Izrael ponownie rozpoczął intensywne bombardowania Strefy Gazy, deklarując dążenie do osiągnięcia założonych celów wojny, a mianowicie zniszczenie zdolności wojskowych i administracyjnych Hamasu, zlikwidowanie wszelkiego zagrożenia z jego strony oraz powrót wszystkich przetrzymywanych przez Hamas zakładników.^[44]

Na początku maja 2025 r. izraelski premier zapowiedział nową ofensywę i ogłosił, że wojsko zmienia strategię i zamiast rajdów na terytorium Gazy, podczas których oczyszczało teren, a następnie się wycofywało, będzie od tej pory pozostawać na zajętych terytoriach i posuwać się do przodu, biorąc pod uwagę nawet zajęcie całości

³⁸ CIA (Central Intelligence Agency), The World Factbook, Gaza Strip, 25.04.20254, <https://www.cia.gov/the-world-factbook/countries/gaza-strip/>

³⁹ Welcome to Palestine, Everything you need to know about Areas A,B and C, 21.07.2017, <https://www.welcometopalestine.com/article/areas-a-b-c-explained-west-bank-israel-gaza-palestine/>

⁴⁰ PISM, Operacja lądowa Izraela w Strefie Gazy, 09.11.2023, <https://www.pism.pl/publikacje/operacja-ladowa-izraela-w-strefie-gazy>

⁴¹ PAP, Minister obrony Izraela: ofensywa lądowa w Strefie Gazy będzie długa i trudna, 27.10.2023, <https://www.pap.pl/aktualnosci/minister-obrony-izraela-ofensywa-ladowa-w-strefie-gazy-bedzie-dluga-i-trudna>

⁴² PAP, Armia izraelska wznowiła działania zbrojne przeciwko Hamasowi, 01.12.2023, <https://www.pap.pl/aktualnosci/armia-izraela-wznovila-dzialania-zbrojne-przeciwko-hamasowi>

⁴³ TVN24, Izrael "rozszerza operację wojskową" w Strefie Gazy. Akcja na południu będzie "równie intensywna jak na północy", 03.12.2023, <https://tvn24.pl/swiat/strefa-gazy-izraelskie-wojsko-rozpoczelo-operacje-na-poludniu-strefy-gazy-7497459>

⁴⁴ BBC News, Is the war starting again in Gaza?, 18.03.2025, <https://www.bbc.com/news/articles/cy5klqv5zv0o>

terytorium Strefy Gazy. Nie wycofa się nawet w zamian za zwolnienie zakładników.^{[45][46]} Hamas uznał to za odwrót od jakichkolwiek negocjacji w sprawie wymiany zakładników czy zawieszenia broni.^[47]

Jednocześnie trwa intensywny izraelski ostrzał z powietrza, lądu i morza całości terytoriów Strefy Gazy. Ataki wymierzone są również w budynki mieszkalne, a także namioty, gdzie chronią się wewnętrzni uchodźcy. Tylko w okresie od 18 marca do 27 kwietnia Biuro Praw Człowieka ONZ (OHCHR) odnotowało 259 ataków na budynki mieszkalne i 99 na namioty przesiedleńców. Ataki te pociągały za sobą ofiary śmiertelne, w tym wśród kobiet i dzieci. 40 takich ataków na namioty uchodźców miało miejsce w rejonie Al Mawasi w Chan Junis, dokąd izraelska armia kierowała szukających bezpiecznego schronienia cywilów. Na przykład 27 kwietnia ośmiu Palestyńczyków, w tym pięć kobiet, zostało zabitych, a kolejni odnieśli rany w ostrzale namiotów przesiedleńców w północno-zachodniej części Chan Junis. 28 kwietnia czterech Palestyńczyków, w tym troje dzieci, zostało zabitych, a około 40 zostało rannych, gdy ostrzelane zostały namioty uchodźców w południowej części Al Mawasi w Chan Junis.^[48]

Trwa również ostrzał rakietowy Hamasu w kierunku terytoriów izraelskich. Od 7 października 2023 r. do połowy czerwca 2024 r. na Izrael wystrzelonych zostało 19 tys. rakiet, z czego ogromna większość z terytorium Strefy Gazy (są one przechwytywane przez izraelski system antyrakietowy i nie czynią większych szkód).^[49] Po zerwaniu przez Izrael zawieszenia broni 18 marca 2025 r. Hamas kilkakrotnie ostrzelał Izrael rakietami. Na początku kwietnia 2025 r. wystrzelił 10 rakiet w kierunku Izraela. Odłamki jednej z rakiet raniły jedną osobę.^[50] 20 marca organizacja wystrzeliła na terytorium Izraela 3 rakiety, które nie wyrządziły większych szkód.^[51]

Operacje naziemne i intensywne walki między siłami izraelskimi a palestyńskimi grupami zbrojnymi, obejmujące naloty i ostrzał rakietowy, wymierzone również w budynki mieszkalne i infrastrukturę, spowodowały znaczną liczbę ofiar śmiertelnych. Od 7 października 2023 do 28 marca 2025 r. na terytoriach palestyńskich zginęło ponad 52,8 tys. osób.^[52] Tylko od momentu wznowienia działań zbrojnych 18 marca 2025 r., śmierć poniosło ponad 2,3 tys. Palestyńczyków, a prawie 6 tys. odniosło rany.

Działania wojenne ograniczają się do Strefy Gazy i nie obejmują Zachodniego Brzegu, jednak i tam sytuacja uległa znacznemu zaostrzeniu. Izrael prowadzi szeroko zakrojone operacje „oczyszczania” palestyńskich obozów z bojowników. Szczególnie

⁴⁵ The Guardian, Netanyahu says new offensive in Gaza focused on consolidating seizure of territory, 05.05.2025,

⁴⁶ Ynetnews, Israel's 'shift in approach' to Gaza: timing, hostages, offensive – and the Trump model, 05.05.2025, <https://www.ynetnews.com/article/s17qzi8lee>

⁴⁷ BBC News, Hamas says 'no point' to truce talks as Israel plans to capture all of Gaza, 06.05.2025, <https://www.bbc.com/news/articles/cvgq22lzn3no>

⁴⁸ OCHA, Humanitarian Situation Update #284 | Gaza Strip, 30.04.2025, <https://www.ochaopt.org/content/humanitarian-situation-update-284-gaza-strip>

⁴⁹ FDD (Foundation for Defense of Democracies), 19,000 Rockets Launched at Israel Since Hamas's October 7 Atrocities, 11.06.2024, <https://www.fdd.org/analysis/2024/06/11/19000-rockets-launched-at-israel-since-hamass-october-7-atrocities/>

⁵⁰ BBC News, Israel carries out air strikes on Gaza after Hamas fires rockets, 07.04.2025, <https://www.bbc.com/news/articles/c0jzgp947qdo>

⁵¹ BBC News, Hamas fires rockets at Tel Aviv as Israel renews Gaza ground campaign, 20.03.2025, <https://www.bbc.com/news/articles/cm2dr7jd7mno>

⁵² ACLED (Armed Conflict Location & Event Data Project), filtry: Palestine, 01.01.2023-28-03-2025, dane pobrano 04.03.2025, <https://acleddata.com/data-export-tool>

dotknięte są obozy w Tulkarm, Dżeninie oraz Nabulusie. Od stycznia 2025 r. wysiedlona została niemal cała ludność tych obozów. W obozie w Dżeninie 20 tys. mieszkańców zostało zmuszonych do opuszczenia domów. Na obozy nałożona została blokada, jedynie niektórzy mieszkańcy otrzymali pozwolenie na krótką wizytę z domach, by zabrać najważniejsze rzeczy, zanim domy zostaną zniszczone. Izrael, powołując się na względy bezpieczeństwa zrównał z ziemią wiele budynków mieszkalnych. UNRWA szacuje, że w obozach w Dżeninie, Nur Szams (w pobliżu Tulkarmu) oraz w Tulkarmie zniszczonych zostało co najmniej 260 budynków z około 800 mieszkaniami. Od stycznia z tych obozów wysiedlonych zostało 42 tys. Palestyńczyków. Jak podaje palestyńskie Ministerstwo Zdrowia w operacjach tych śmierć poniosło około 100 osób, w tym dzieci.^{[53][54]} OCHA podaje, że od początku operacji w obozach w styczniu 2025 r. zginęło 23 dzieci.^[55]

Przed rozpoczęciem tych zmasowanych operacji wojska izraelskie dokonywały rajdów na obozy i wycofywały się z nich. Tym razem oddziały pozostały w obozach, żeby uniemożliwić ludziom powrót do domów.^[56]

USTAWODAWSTWO SPECJALNE

Izrael prowadząc operacje pacyfikacyjne w palestyńskich miastach i obozach wprowadza blokady i godzinę policyjną. Tak było na przykład na początku lutego w miastach Tulkarm oraz Tammun, gdzie wprowadzona została całodobowa godzina policyjna.^{[57][58]}

SYTUACJA LUDNOŚCI CYWILNEJ

ANALIZA STATYSTYCZNA

Według danych ACLED, w 2023 r. w Autonomii Palestyńskiej w różnego rodzaju incydentach śmierć poniosło 20 057 cywilów (82 na ZB i 19 975 w SG), z kolei w 2024 r. odnotowano 20 089 ofiar cywilnych (65 na ZB i 19 988 w SG), zaś w pierwszym kwartale 2025 r. – 1701 ofiar cywilnych (z czego 10 osób na ZB).^[59]

Spśród tych ofiar ogromną większość stanowią ofiary, które poniosły śmierć wskutek działań wojennych w Strefie Gazy.

⁵³ BBC News, 'I saved my ID card and my dog': Israel expands demolitions of West Bank refugee homes, 05.05.2025, <https://www.bbc.com/news/articles/c5ype8w6ynwo>

⁵⁴ AlJazeera, Israeli military displaces thousands in Nur Shams camp, deepening West Bank humanitarian crisis, 26.02.2025, <https://www.youtube.com/watch?v=wSdHzR8R2CI>

⁵⁵ OCHA (UN Office for the Coordination of Humanitarian Affairs), Humanitarian Situation Update #285 | West Bank, 30.04.2025, <https://www.ochaopt.org/content/humanitarian-situation-update-285-west-bank>

⁵⁶ BBC News, 'I saved my ID card and my dog': Israel expands demolitions of West Bank refugee homes, 05.05.2025, <https://www.bbc.com/news/articles/c5ype8w6ynwo>

⁵⁷ Mondoweiss, Curfews, demolitions and airstrikes: Israel expands West Bank offensive to Tulkarem, Jordan Valley, 04.02.2025, <https://mondoweiss.net/2025/02/curfews-demolitions-and-airstrikes-israel-expands-west-bank-offensive-to-tulkarem-jordan-valley/>

⁵⁸ Anadolu Agency, Israeli army demolishes mosque entrance, imposes curfew in Tammun, West Bank, 05.02.2025, <https://www.aa.com.tr/en/middle-east/israeli-army-demolishes-mosque-entrance-imposes-curfew-in-tammun-west-bank/3473239>

⁵⁹ ACLED (Armed Conflict Location & Event Data Project), filtry: Palestine, Civilians, 01.10.2023-28.03.2025, dane pobrano 03.04.2025, <https://acleddata.com/data-export-tool>

ZAGROŻENIA DLA CYWILÓW ZWIĄZANE Z KONFLIKTEM ZBROJNYM

DZIAŁANIA WOJENNE

Strona izraelska twierdzi, że ludność cywilna nie jest intencjonalnym celem nalotów i ataków, a władze Izraela, rozpoczynając działania w poszczególnych regionach, wzywają mieszkańców do przemieszczenia się w inne miejsce. Jednakże ataki wymierzone w budynki mieszkalne i obozy namiotowe dla przesiedleńców podważają te deklaracje. Ponadto granice niewielkiej terytorialnie Strefy Gazy są zamknięte, a tamtejsza ludność, nie mając możliwości ewakuacji z obszaru walk, przemieszcza się, często wielokrotnie po terenie samej strefy.^[60] Izrael prowadzi ostrzał celów, które uznaje za powiązane z Hamasem, nie zważając na straty uboczne.^[61] Jak podaje OCHA (powołując się na dane palestyńskiego Ministerstwa Zdrowia), od rozpoczęcia działań zbrojnych w Strefie Gazy śmierć poniosło ponad 52,65 tys. Palestyńczyków, z czego niemal 16,3 tys. stanowiły dzieci. Prawie 119 tys. kolejnych osób odniosło rany. Wiele osób uznanych za zaginionych jest prawdopodobnie pogrzebanych pod gruzami.^{[62][63]}

Tylko w okresie ostatnich kilku dni od 2 do 7 maja 2025 r. w Strefie Gazy odnotowano incydenty skutkujące znaczną liczbą ofiar śmiertelnych:

2 maja, dziewięciu Palestyńczyków, w tym dziewczynka i pięć kobiet (jedna z nich w ciąży), zostało zabitych, a 12 innych, w tym dzieci, zostało rannych, gdy budynek mieszkalny został trafiony w obozie dla uchodźców Al Burejdz, w Dajr al-Balah.

Również 2 maja siedmiu Palestyńczyków, w tym co najmniej jedna kobieta, zostało zabitych, gdy uderzeni zostali żałobnicy na pogrzebie w Beit Lahiya, w północnej Gazie.

2 maja 10 Palestyńczyków, w tym co najmniej jedna kobieta i jej córka, zginęło w wyniku ostrzału budynku mieszkalnego w Dżabalija al-Balad, w północnej Gazie.

2 maja dziewięciu Palestyńczyków zginęło w wyniku uderzenia w budynek mieszkalny w Asz-Szuja'ija, we wschodniej części miasta Gaza.

3 maja 11 Palestyńczyków, w tym co najmniej cztery kobiety i czworo dzieci (troje niemowląt i chłopiec), zostało zabitych, a inni odnieśli obrażenia w wyniku uderzenia w budynek mieszkalny w centrum Chan Junis.

4 maja 10 Palestyńczyków, w tym siedem kobiet i jedno dziecko, zginęło, a inni zostali ranni po trafieniu w namiot dla przesiedleńców w zachodniej części Chan Junis.

⁶⁰ TVN24, Izrael "rozszerza operację wojskową" w Strefie Gazy. Akcja na południu będzie "równie intensywna jak na północy", 03.12.2023, <https://tvn24.pl/swiat/strefa-gazy-izraelskie-wojsko-rozpoczelo-operacje-na-poludniu-strefy-gazy-7497459>

⁶¹ PISM, Operacja lądowa Izraela w Strefie Gazy, 09.11.2023, <https://www.pism.pl/publikacje/operacja-ladowa-izraela-w-stefie-gazy>

⁶² OCHA (Office for Coordination of Humanitarian Affairs), Humanitarian Situation Update #286 | Gaza Strip, 07.05.2025, <https://reliefweb.int/report/occupied-palestinian-territory/humanitarian-situation-update-286-gaza-strip>

⁶³ OCHA, Hostilities in the Gaza Strip and Israel | Flash Update #80, 15.10.2024, <https://www.unocha.org/publications/report/occupied-palestinian-territory/humanitarian-situation-update-229-gaza-strip-enarhe>

4 maja według doniesień 10 Palestyńczyków, w tym siedem kobiet i jedno dziecko, zginęło, a inni zostali ranni w wyniku uderzenia w namiot dla uchodźców wewnętrznych w zachodniej części Khan Younis.

4 maja 15 Palestyńczyków zostało zabitych, a kilkudziesięciu innych – rannych, gdy w At-Tuffah w północno-wschodniej części miasta Gaza został trafiony budynek mieszkalny. Ostrzelano ludzi próbujących ratować osoby uwięzione pod gruzami trafionego budynku.

5 maja 15 Palestyńczyków zginęło, a 10 zostało rannych, gdy trzy piętra budynku mieszkalnego zostały trafione w zachodniej części Bajt Lahija w północnej Gazie.

5 maja 11 Palestyńczyków, w tym kobieta i funkcjonariusze policji, zostało zabitych, a 21 odniosło obrażenia w wyniku uderzenia w dwie lokalizacje w obozie dla uchodźców An-Nuseirat w Dajr al-Balah.

6 maja ponad 30 Palestyńczyków, w tym dzieci i kobiety, zostało zabitych, gdy szkoła UNRWA, w której schroniło się 2 tys. przesiedleńców, została dwukrotnie trafiona w Al Burajdz, w północno-wschodniej części Dajr al-Balah, według UNRWA.

7 maja 15 Palestyńczyków zginęło, a 10 zostało rannych, gdy szkoła przyjmująca przesiedleńców została trafiona w dzielnicy At-Tuffah we wschodniej części miasta Gaza.

7 maja 33 Palestyńczyków zginęło, a ponad 86 zostało rannych w wyniku ataku na restaurację w mieście Gaza.^[64]

W ciągu pierwszego tygodnia maja na terenie Strefy Gazy zginęło również 2 izraelskich żołnierzy.^[65] Działania wojenne na szeroką skalę ograniczają się do Strefy Gazy i nie obejmują Zachodniego Brzegu.^[66]

DZIAŁANIA PARTYZANCKIE

Bojówki Hamasu i Islamskiego Dżihadu prowadzą ostrzał rakietowy ze Strefy Gazy w kierunku Izraela. Na Zachodnim Brzegu zdarzają się sporadyczne ataki ze strony palestyńskich bojówek na Izraelczyków – osadników lub przejeżdżających. W pierwszym kwartale 2025 r. w wyniku takich ataków śmierć poniosły 3 osoby, natomiast 2 2024 r. – 17 osób.^[67]

DZIAŁANIA ODWETOWE

Choć na Zachodnim Brzegu nie toczą się działania wojenne, które obejmują tylko terytorium Strefy Gazy, to destabilizacja tego obszaru jest wysoka. W najważniejszych miastach izraelska armia i służby regularnie przeprowadzają

⁶⁴ OCHA (Office for Coordination of Humanitarian Affairs), Humanitarian Situation Update #286 | Gaza Strip, 07.05.2025, <https://reliefweb.int/report/occupied-palestinian-territory/humanitarian-situation-update-286-gaza-strip>

⁶⁵ OCHA (Office for Coordination of Humanitarian Affairs), Humanitarian Situation Update #286 | Gaza Strip, 07.05.2025, <https://reliefweb.int/report/occupied-palestinian-territory/humanitarian-situation-update-286-gaza-strip>

⁶⁶ OCHA (Office for Coordination of Humanitarian Affairs), Humanitarian Situation Update #225 | West Bank, 02.10.2024, <https://www.ochaopt.org/content/humanitarian-situation-update-225-west-bank>

⁶⁷ ACLED (Armed Conflict Location & Event Data Project), filtry: Palestine, Civilians (Israel), 01.10.2023-28.03.2025, dane pobrano 03.04.2025, <https://acleddata.com/data-export-tool>

operacje specjalne (według danych ONZ średnio 700 miesięczne), którym często towarzyszą starcia zbrojne. Dochodzi też do licznych palestyńskich ataków na Izraelczyków, a także aktów przemocy ze strony żydowskich osadników względem Palestyńczyków. W ostatnim okresie następuje tam eskalacja przemocy i wzrost ofiar śmiertelnych (przy czym trend taki dał się zauważyć już od 2022 r.). Najwięcej ofiar wśród tamtejszej ludności palestyńskiej pociągają za sobą operacje przeszukiwania, rajdy i czystki przeprowadzane przez izraelskie siły w palestyńskich miejscowościach w odwecie za dokonane przez Palestyńczyków zamachy lub w poszukiwaniu podejrzanych. Jak szacuje OCHA, w 2023 r. na Zachodnim Brzegu śmierć wskutek akcji izraelskich poniosło 458 osób (w Strefie Gazy do momentu wybuchu trwającej obecnie wojny – 34), z czego 422 zginęło od postrzału. Najwięcej ofiar było w obozie w Dżeninie (66), mieście Dżenin (38), Nablusie, (31), obozie Tulkarm (20) oraz obozach Akbat Dżaber, Balata i Nur Szams (po 17).^[68]

W okresie od 1 stycznia do 30 kwietnia 2025 r. wskutek działań izraelskiego wojska śmierć poniosło na Zachodnim Brzegu 118 Palestyńczyków. Ponad 90 % tych ofiar poniosło śmierć w sześciu północnych prowincjach Zachodniego Brzegu: Dżeninie, Tubas, Tulkarm, Nablusie, Kalkilji i Salfit. W tym samym okresie siedmiu Izraelczyków, (w tym pięciu członków izraelskich sił zbrojnych), zostało zabitych przez Palestyńczyków na Zachodnim Brzegu (wszyscy w północnej części).^[69]

Od 7 października 2023 r. bardzo nasiliła się również wymierzona w ludność palestyńską przemoc ze strony izraelskich osadników na Zachodnim Brzegu.^[70] Przy czym przemoc ta jest nie tylko tolerowana przez izraelskie państwo, lecz także wspierana.^[71]

SYTUACJA HUMANITARNA W STREFACH KONFLIKTU ZBROJNEGO

Ludność Strefy Gazy, nie mając możliwości opuszczenia regionu konfliktu, narażona jest na skutki prowadzonego ostrzału i walk. Jak podaje OCHA, spośród 2,1-milionowej ludności Strefy Gazy 1,9 mln musiało opuścić swoje domy (z czego wiele osób było przesiedlanych więcej niż jeden raz). 86% ludności strefy zmuszona była opuścić domy na skutek wydanego przez izraelskie wojsko nakazu ewakuacji. Organizacja szacuje, że w wyniku ostrzału z powietrza w strefie zniszczonych zostało co najmniej 70 tys. budynków mieszkalnych. Ostrzałowi podlegają również szpitale i placówki medyczne.^[72]

Od prawie 2 miesięcy Izrael blokuje wszelkie dostawy do Strefy Gazy, w tym również pomocy humanitarnej, doprowadzając do znacznego wstrzymania pomocy. Wiele osób, szczególnie dzieci, jest niedożywionych. Jedna trzecia wspieranych przez ONZ kuchni dobroczynnych została zamknięta na przełomie kwietnia i maja z powodu wyczerpania zapasów żywności i ograniczonego dostępu do paliwa. Ponad 75%

⁶⁸ OCHA (Office for the Coordination of Humanitarian Affairs), Palestinian Occupied Territories, Data on casualties, <https://www.ochaopt.org/data/casualties>

⁶⁹ OCHA (Office for the Coordination of Humanitarian Affairs), Humanitarian Situation Update #287 | West Bank, 07.05.2025, <https://www.ochaopt.org/content/humanitarian-situation-update-287-west-bank>

⁷⁰ ICG (International Crisis Group), Stemming Israeli Settler Violence at Its Root, 06.09.2024, <https://www.crisisgroup.org/middle-east-north-africa/east-mediterranean-mena-israel/palestine/246-stemming-israeli-settler-violence>

⁷¹ B'Tselem, Settler Violence = State Violence, 21.11.2021, https://www.btselem.org/settler_violence

⁷² OCHA (Office for Coordination of Humanitarian Affairs), REPORTED IMPACT SINCE 7 OCTOBER 2023, https://www.ochaopt.org/?_gl=1*1lvbunv*_ga*NTE1NTA0NjlxLjE3MjA1MTQxNDM.*_ga_E60ZNX2F68*MTcyODAxNjI1My42LjAuMTcyODAxNjI1My42MC4wLjA

gospodarstw domowych w Strefie Gazy ma niewystarczający dostęp do wody, a warunki sanitarne ulegają stałemu pogorszeniu. System opieki medycznej w Strefie Gazy znalazł się w punkcie krytycznym – z powodu zniszczeń infrastruktury, niedoboru specjalistów, dostaw i sprzętu nie jest w stanie radzić sobie z ogromną liczbą rannych i pozostawiając osoby chore i niepełnosprawne bez podstawowej opieki.^[73]

Według Banku Światowego blisko 100% ludności Strefy Gazy żyje obecnie w ubóstwie (w porównaniu z 64% przed rozpoczęciem działań wojennych). Zniszczonych zostało około 68% gruntów ornych, a izraelskie działania zniszczyły ponad milion drzew oliwnych. Poważnie ucierpiał również sektor rybołówczy – zniszczonych zostało 87% kutrów rybackich oraz infrastruktura portowa. W tej sytuacji w strefie jest poważny niedobór żywności, którego organizacje humanitarne nie były w stanie wyrównać nawet przed zablokowaniem wszelkiej pomocy przez Izrael.^[74]

ZAGROŻENIA DLA CYWILÓW NIEZWIĄZANE Z KONFLIKTEM ZBROJNYM

TERRORYZM

Palestyńscy bojownicy posługują się terroryzmem jako metodą walki. W ostatnim czasie jednak dominują ataki dokonywane przez pojedyncze osoby i na niewielką skalę. Obejmują przede wszystkim napady przy użyciu noża, ostrzelanie przy użyciu broni ręcznej, lub atak przy użyciu samochodów. Jak informuje OCHA, w 2023 r. 35 Izraelczyków poniosło śmierć wskutek takich ataków, natomiast w 2024 r. spowodowały one 38 izraelskich ofiar.^{[75][76]}

Wobec rozwoju sytuacji władze Hamasu zapowiedziały, że ich bojownicy będą uciekać się do terroryzmu. 1 października 2024 r. sześciu Izraelczyków i jeden obcokrajowiec, w tym 17-letnia dziewczyna i dwie kobiety, zostało zabitych, a 16 innych osób zostało rannych w mieście Jaffa w środkowym Izraelu wskutek ataku przeprowadzonego przez dwóch Palestyńczyków przy użyciu noża i broni palnej.^{[77][78]}

POZAPRAWNE EGZEKUCJE, UPROWADZENIA, POGROMY

Izrael stosuje wobec Palestyńczyków pozaprawne egzekucje. Euro-Med Human Rights Monitor informuje o egzekucjach przeprowadzanych ad hoc na osobach uznanych za zagrożenie dla bezpieczeństwa (przy czym nie dotyczy to tylko bojowników, czy aktywistów, lecz również osobistości politycznych). Na Zachodnim Brzegu egzekucje takie są przeprowadzane podczas akcji sił specjalnych, zaś w

⁷³ OCHA (Office for Coordination of Humanitarian Affairs), Humanitarian Situation Update #286 | Gaza Strip, 07.05.2025, <https://reliefweb.int/report/occupied-palestinian-territory/humanitarian-situation-update-286-gaza-strip>

⁷⁴ OCHA (Office for Coordination of Humanitarian Affairs), Humanitarian Situation Update #224 | Gaza Strip, 30.09.2024, <https://www.ochaopt.org/content/humanitarian-situation-update-224-gaza-strip>

⁷⁵ OCHA (Office for the Coordination of Humanitarian Affairs), Data on casualties, <https://www.ochaopt.org/data/casualties>

⁷⁶ ACLED (Armed Conflict Location & Event Data Project), filtry: Palestine, Civilians (Israel), 01.10.2023-28.03.2025, dane pobrano 03.04.2025, <https://acleddata.com/data-export-tool>

⁷⁷ OCHA (Office for Coordination of Humanitarian Affairs), Humanitarian Situation Update #225 | West Bank, 02.10.2024, <https://www.ochaopt.org/content/humanitarian-situation-update-225-west-bank>

⁷⁸ The Guardian, Six killed and 10 wounded in shooting and knife attack in Israeli city of Jaffa, 01.10.2024, <https://www.theguardian.com/world/2024/oct/01/shooting-knife-attack-israeli-seaside-city-of-jaffa>

Strefie Gazy, przy zastosowaniu ostrzału z powietrza. Euro-Med Human Rights Monitor informuje, że siły izraelskie stosują nieproporcjonalną siłę podczas przeprowadzania takich operacji, przy czym obecność innych osób często nie stanowi przeszkody.^[79]

Pod koniec grudnia 2021 r. izraelska armia wprowadziła nowe instrukcje odnośnie używania broni, pozwalając żołnierzom na Zachodnim Brzegu na otwieranie ognia do Palestyńczyków rzucających kamienie czy koktajle Mołotowa. Już przedtem zalecenia odnośnie używania ostrej amunicji były dość liberalne, a nowe instrukcje przyczyniły się do wzrostu liczby ofiar wśród Palestyńczyków.^[80]

Human Rights Watch (HRW) alarmował, że izraelskie władze zachęcają do pozaprawnych egzekucji. Organizacja udokumentowała liczne deklaracje izraelskich ministrów i polityków zachęcających członków sił bezpieczeństwa, by strzelali do palestyńskich napastników „z zamiarem zabicia”. Takie wypowiedzi padały m.in. z ust komendanta policji w Jerozolimie, ministra transportu, ministra obrony czy ministra ds. bezpieczeństwa publicznego. Symboliczny w tym względzie może być również wyrok, jaki orzeczono wobec żołnierza Elora Azarii, który w marcu 2016 r. zastrzelił w Hebronie leżącego na ziemi, unieszkodliwionego, rannego i nieprzytomnego palestyńskiego napastnika (który chwilę wcześniej próbował zaatakować nożem izraelskich żołnierzy). Azarię uznano za winnego morderstwa oraz przekroczenia uprawnień, jednak w 2017 r. sąd wojskowy orzekł wobec niego karę zaledwie 18 miesięcy pozbawienia wolności.^{[81][82]}

PRAWNE I PRAKTYCZNE ASPEKTY DOTYCZĄCE ZMIANY MIEJSCA POBYTU

PRZEPISY REGULUJĄCE SWOBODĘ PRZEMIESZCZANIA SIĘ

Izrael, powołując się na względy bezpieczeństwa, wprowadza daleko idące ograniczenia swobody poruszania się.

W 2002 r. w odpowiedzi na znaczący wzrost zamachów terrorystycznych Izrael, chcąc zapewnić sobie bezpieczeństwo, rozpoczął budowę muru separacyjnego, który oddziela Zachodni Brzeg od terytoriów właściwego Izraela. 85% trasy muru przebiega trasą inną niż Zielona Linia (granica sprzed 1967 r.), wkraczając bezpośrednio na terytoria Zachodniego Brzegu, przede wszystkim w okolicach izraelskich osiedli i stref przemysłowych. Mur odcina i pozostawia po stronie izraelskiej część terytorium Zachodniego Brzegu (ukończony mur pozostawi po zachodniej stronie ponad 9,4%

⁷⁹ Euro-Mediterranean Human Rights Monitor, Pulling the trigger is the first resort; Palestinians killed by Israeli army and settlers in 2022, 14.03.2023, <https://reliefweb.int/attachments/0ee2858d-2cae-4449-8375-69b2bd44d659/EN.pdf>

⁸⁰ Reliefweb, Israel killed five times as many Palestinians in 2022 than it killed in the same period in 2021, 15.04.2022, <https://reliefweb.int/report/occupied-palestinian-territory/israel-killed-five-times-many-palestinians-2022-it-killed-same>

⁸¹ CNN News, Israeli soldier gets 18 months over shooting of wounded Palestinian assailant, 21.02.2017, <http://edition.cnn.com/2017/02/21/middleeast/israel-soldier-elor-azaria-sentence/>

⁸² Onet Wiadomości, HRW: władze Izraela nalegają, by zabijać palestyńskich napastników, 02.01.2017. <http://wiadomosci.onet.pl/swiat/hrw-wladze-izraela-nalegaja-by-zabijac-palestynskich-napastnikow/b66klqz>

palestyńskiej ziemi, dotychczas powstało 712 z planowanych 810 km^{[83][84]}). Bariera szatkuje przygraniczne tereny Autonomii (m.in. w rejonie Wielkiej Jerozolimy) i stanowi tak dodatkowe utrudnienie w administrowaniu terenami przez przyszłe państwo palestyńskie jak i ograniczenie swobody przemieszczania się.^{[85][86]}

Bariera często odgradza rolników od ich pól oraz izoluje 11 tys. Palestyńczyków po zachodniej (izraelskiej) stronie. Przekraczanie bariery jest możliwe w określonych przez Izrael przypadkach, takich jak praca lub nauka po izraelskiej stronie, leczenie, konieczność stawienia się w sądzie (również dla prawników reprezentujących Palestyńczyków), kult religijny, sytuacje wyjątkowe, np. pogrzeb, ślub, odwiedziny rodziny. Mężczyźni po 55. r.ż. i kobiety po 50. r.ż. nie muszą posiadać drukowanego pozwolenia na przekroczenie muru separacyjnego.^[87]

Strefa Gazy od 2007 r. objęta jest blokadą, a przepływ ludzi (podobnie jak i towarów) podlega ścisłym restrykcjom. Pozwolenie na wjazd ze strefy do Izraela wydawane jest tylko w „wyjątkowych przypadkach humanitarnych. Mężczyźni w wieku 12-35 lat mają niewielkie szanse na otrzymanie pozwolenia na wjazd na terytorium Izraela. Liczba osób wjeżdżających z Gazy do Izraela jest ściśle limitowana. Działa tylko 1 przejście graniczne w Erez.^{[88][89]} Po wybuchu wojny w Strefie Gazy przejścia zostały zamknięte (przejście w Rafach zostało dzięki mediacji Kataru tymczasowo otwarte by umożliwić ewakuację 500 obcokrajowców chcących opuścić Gazę oraz 80 rannych).^[90] Od początku marca 2025 r. granice Strefy Gazy są zamknięte nawet dla dostaw pomocy humanitarnej.^[91]

OCHA informuje o niemal 600 izraelskich stałych punktach kontrolnych na terytorium Zachodniego Brzegu. Oprócz nich funkcjonują również tymczasowe, „ruchome” (jest ich około 1500). Palestyńczycy nie mogą zbliżyć się do osiedli żydowskich. Blokadę oraz konieczność omijania osiedli zmusza palestyńskich podróżujących do nadkładania drogi i znacznie wydłuża czas dotarcia do pracy, szkół czy szpitali.^{[92][93]}

⁸³ OCHA (Office for Coordination of Humanitarian Affairs), Fact Sheet: Movement and Access in the West Bank, September 2024, 25.09.2024, <https://www.unocha.org/publications/report/occupied-palestinian-territory/fact-sheet-movement-and-access-west-bank-august-2024>

⁸⁴ Middle East Monitor, 7 myths about Israel's 'Separation Wall', październik 2018, <https://www.middleeastmonitor.com/20181016-7-myths-about-israels-separation-wall/> oraz Stop the Wall, The Wall, <https://stopthewall.org/the-wall/#the-wall-structure-gates>

⁸⁵ Wprost, Niepodległa Palestyna rodzi się za murem, 17.12.2012, <https://www.wprost.pl/380859/Niepodlegla-Palestyna-rodzi-sie-za-murem>

⁸⁶ B'Tselem – The Israeli Information Center for Human Rights in the Occupied Territories, The Separation Barrier, 11.11.2017, https://www.btselem.org/separation_barrier

⁸⁷ Australian Department of Foreign Affairs and Trade, Palestinian Territories, 15.03.2017, <https://dfat.gov.au/about-us/publications/Pages/country-information-reports.aspx>

⁸⁸ Australian Department of Foreign Affairs and Trade, Palestinian Territories, 15.03.2017, <https://dfat.gov.au/about-us/publications/Pages/country-information-reports.aspx> i HRW, World Report 2019 - Israel and Palestine, 17.01.2019, <https://www.ecoi.net/en/document/2002193.html>

⁸⁹ HRW – Human Rights Watch: World Report 2023 - Israel and Palestine, 12 January 2023 <https://www.ecoi.net/en/document/2085463.html>

⁹⁰ BBC, What is the Rafah crossing and why is it Gaza's lifeline?, 01.11.2023, <https://www.bbc.com/news/world-middle-east-67121372>

⁹¹ OCHA (Office for Coordination of Humanitarian Affairs), Humanitarian Situation Update #286 | Gaza Strip, 07.05.2025, <https://reliefweb.int/report/occupied-palestinian-territory/humanitarian-situation-update-286-gaza-strip>

⁹² HRW – Human Rights Watch: World Report 2023 - Israel and Palestine, 12 January 2023 <https://www.ecoi.net/en/document/2085463.html>

⁹³ Australian Department of Foreign Affairs and Trade, Palestinian Territories, 15.03.2017, <https://dfat.gov.au/about-us/publications/Pages/country-information-reports.aspx>

WEWNĘTRZNI UCHODźCY

Jak szacuje OCHA, w związku z trwającą w Strefie Gazy wojną około 1,9 mln ludzi zmuszonych było uciekać z miejsc zamieszkania (wielu więcej niż jednokrotnie). Najwięcej przesiedlonych koncentruje się w prowincji i mieście Rafah na południu strefy, które jest najgęściej zaludnionym miejscem w regionie (ponad 12 tys. osób na km²). Pomoc humanitarna zawsze była daleko niewystarczająca, a od ponad dwóch miesięcy jest całkowicie zablokowana. Przesiedleńcy pozostają w skrajnie trudnych warunkach, mając bardzo ograniczony dostęp do miejsc nadających się do zamieszkania, opieki medycznej i żywności.^[94]

Na Zachodnim Brzegu w związku z akcjami izraelskiego wojska przymusowo przesiedlonych zostało od stycznia 2025 r. około 42 tys. osób, szczególnie z obozów dla uchodźców w Dżeninie i Tulkarm.^[95]

UCHODźCY W KRAJACH SĄSIEDNICH

W krajach ościennych żyją tysiące palestyńskich uchodźców, którzy opuścili Palestynę na różnych etapach trwania izraelsko-palestyńskiego konfliktu (wielu z nich pozostaje w sytuacji uchodźstwa od 7 dekad). W Jordanii UNRWA zarejestrowała ich 2,3 mln, w Libanie – ponad 470 tys., w Syrii – prawie 570 tys. Jedynie w Jordanii Palestyńczycy (spełniający określone warunki) otrzymali obywatelstwo, w pozostałych krajach żyją jako bezpaństwowcy.^[96]

PODSUMOWANIE

Autonomia Palestyńska powstała jako załączek przyszłego państwa palestyńskiego, jednak od czasu podpisania porozumień na początku lat 1990., nie poczyniono żadnych kroków, które zbliżyłyby do realizacji założonego celu, a wszystkie kwestie sporne między Izraelem a Palestyną pozostają nierozwiązane. Izrael okupuje znaczne terytoria Autonomii Palestyńskiej, a okupacja wywiera głęboki wpływ na wszystkie aspekty życia Palestyńczyków.

Od 2007 r. na terytoriach palestyńskich funkcjonują dwa odrębne ośrodki władzy: na Zachodnim Brzegu rząd Fatahu, zaś w Strefie Gazy – rząd de facto powołany przez Hamas.

Prawo Autonomii Palestyńskiej przewiduje karę śmierci i kary takie rzeczywiście są orzekane. Na Zachodnim Brzegu od 2006 r. istnieje moratorium de facto, natomiast w Strefie Gazy (pod rządami Hamasu) wyroki nadal bywają wykonywane.

Od 7 października 2023 r., w odwecie za przeprowadzony przez Hamas atak terrorystyczny na kibuce graniczące ze Strefą Gazy, Izrael prowadzi operacje wojskowe w Strefie Gazy, deklarując jako cel całkowite zniszczenie Hamasu. Szacuje się, że w działaniach wojennych dotychczas zginęło ponad 52,8 tys. Palestyńczyków,

⁹⁴ OCHA, Hostilities in the Gaza Strip and Israel | Flash Update #80, 29.12.2023, <https://www.ochaopt.org/content/hostilities-gaza-strip-and-israel-flash-update-80>

⁹⁵ BBC News, 'I saved my ID card and my dog': Israel expands demolitions of West Bank refugee homes, 05.05.2025, <https://www.bbc.com/news/articles/c5type8w6ynwo>

⁹⁶ UNRWA, Where We Work, <https://www.unrwa.org/where-we-work>

z czego większość stanowią kobiety i dzieci. W całej Strefie Gazy istnieje powszechne zagrożenie życia cywili ze względu na toczący się konflikt. Strefa Gazy od połowy 2007 r. poddana jest blokadzie, która bardzo poważnie pogłębia tam kryzys humanitarny.

Wojna w Strefie Gazy i związane z nią zniszczenia przyczyniły się do przesiedlenia 1,9 mln ludzi w granicach objętej blokadą strefy (z czego w licznych przypadkach wielokrotnie). Sytuacja humanitarna w strefie jest bardzo trudna, a od początku marca zablokowany jest napływ pomocy humanitarnej.

Na Zachodnim Brzegu nie toczą się działania wojenne mogące stanowić powszechne zagrożenie dla życia ludności cywilnej.

ZASTRZEŻENIE

Niniejsze opracowanie tematyczne zostało przygotowane przez Wydział Informacji o Krajach Pochodzenia Urzędu do Spraw Cudzoziemców na potrzeby prowadzenia postępowań w sprawach o udzielenie ochrony międzynarodowej na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej.

Opracowanie na temat sytuacji bezpieczeństwa może być pomocne w szczególności w sprawach rozpatrywanych w oparciu o **art. 15 pkt. 3 oraz art. 18 pkt. 1. Ustawy o udzielaniu cudzoziemcom ochrony na terytorium RP z dn. 13 czerwca 2003 z późn. zmianami.**

Treść opracowania nie przesądza jednak o wyniku decyzji w indywidualnym postępowaniu administracyjnym, gdyż zawsze brana jest pod uwagę całość zgromadzonego materiału dowodowego i indywidualny charakter sprawy.

Informacje zamieszczone w niniejszym opracowaniu pochodzą w większości z publicznie dostępnych źródeł. Zostały one zebrane i opracowane przy zachowaniu zasady neutralności i obiektywizmu, a także z dołożeniem najwyższej staranności – tak, by odzwierciedlały aktualny w chwili publikacji opracowania stan wiedzy na prezentowany temat, a także pochodziły z różnych źródeł.

Terminologia użyta w niniejszym opracowaniu nie jest terminologią prawniczą. Określenia takie jak „prześladowanie”, „dyskryminacja”, „konflikt” itp. używane mogą być, za materiałami źródłowymi, w znaczeniu potocznym i nie są tożsame z definicjami podanymi w ustawie z dnia 13 czerwca 2003 r. o udzielaniu cudzoziemcom ochrony na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej.

Niniejsze opracowanie zawiera wyłącznie informacje, poglądy i opinie prezentowane przez autorów materiałów źródłowych. Oświadczenia i oceny zawarte w niniejszym opracowaniu nie są i nie mogą być uważane za oświadczenia i oceny własne Urzędu do Spraw Cudzoziemców. Niniejsze opracowanie nie jest także i nie może być uważane za jakąkolwiek deklarację polityczną polskich władz.

Urząd do Spraw Cudzoziemców nie ponosi odpowiedzialności prawnej za publikowane w opracowaniu treści ani nie jest zobowiązany do publikacji jego aktualizacji, a także nie ponosi odpowiedzialności za sposób wykorzystania udostępnionych informacji.

Informujemy, że autorskie prawa majątkowe do niniejszego opracowania, w tym prawo do jego rozpowszechniania i publicznego udostępniania w Internecie, przysługują wyłącznie Urzędowi do Spraw Cudzoziemców (adres: ul. Koszykowa 16, 00-564 Warszawa; NIP: 5262548316; REGON: 017315012).

BIBLIOGRAFIA:

1. ACLED (Armed Conflict Location & Event Data Project), filtry: Palestine, 01.01.2023-28-03-2025, dane pobrano 04.03.2025, <https://acleddata.com/data-export-tool>
2. AlJazeera, Israeli military displaces thousands in Nur Shams camp, deepening West Bank humanitarian crisis, 26.02.2025, <https://www.youtube.com/watch?v=wSdHzR8R2CI>
3. Aljazeera, Palestinian factions agree to Abbas election request, 24.11.2019, <https://www.aljazeera.com/news/2019/11/palestinian-factions-agree-hold-parliamentary-presidential-elections-191124121755712.html>
4. Aljazeera, What is the Palestinian Authority and what is its relationship with Israel?, 11.10.2023, <https://www.aljazeera.com/news/2023/10/11/what-is-the-palestinian-authority-and-how-is-it-viewed-by-palestinians>
5. Amnesty International, Amnesty International Report 2022/23; The State of the World's Human Rights; Palestine (State Of) 2022, 27.03.2023, <https://www.ecoi.net/en/document/2089585.html>
6. Anadolu Agency, Israeli army demolishes mosque entrance, imposes curfew in Tammun, West Bank, 05.02.2025, <https://www.aa.com.tr/en/middle-east/israeli-army-demolishes-mosque-entrance-imposes-curfew-in-tammun-west-bank/3473239>
7. Australian Department of Foreign Affairs and Trade, Palestinian Territories, 15.03.2017, <https://dfat.gov.au/about-us/publications/Pages/country-information-reports.aspx>
8. HRW World Report 2019 - Israel and Palestine, 17.01.2019, <https://www.ecoi.net/en/document/2002193.html>
9. B'Tselem, Acting the Landlord: Israel's Policy in Area C, the West Bank, czerwiec 2013, https://www.btselem.org/publications/summaries/201306_acting_the_landlord
10. B'Tselem, Settler Violence = State Violence, 21.11.2021, https://www.btselem.org/settler_violence
11. BBC News, Explainer: Israel, annexation and the West Bank, 25.06.2020, <https://www.bbc.com/news/world-middle-east-52756427>
12. BBC News, Hamas fires rockets at Tel Aviv as Israel renews Gaza ground campaign, 20.03.2025, <https://www.bbc.com/news/articles/cm2dr7jd7mno>
13. BBC News, Hamas says 'no point' to truce talks as Israel plans to capture all of Gaza, 06.05.2025, <https://www.bbc.com/news/articles/cvgq22lzn3no>
14. BBC News, History of Mid-East peace talks, 29.07.2013, <http://www.bbc.com/news/world-middle-east-11103745>

15. BBC News, 'I saved my ID card and my dog': Israel expands demolitions of West Bank refugee homes, 05.05.2025,
<https://www.bbc.com/news/articles/c5ype8w6ynwo>
16. BBC News, Is the war starting again in Gaza?, 18.03.2025,
<https://www.bbc.com/news/articles/cy5klqv5zv0o>
17. BBC News, Israel carries out air strikes on Gaza after Hamas fires rockets, 07.04.2025, <https://www.bbc.com/news/articles/c0jzgp947qdo>
18. BBC News, Israel PM-elect Netanyahu's deal plans to bolster settlements, 17.11.2022, <https://www.bbc.com/news/world-middle-east-63660566>
19. BBC News, Palestinian territories profile, ostatnia aktualizacja strony 08.04.2019, <https://www.bbc.com/news/world-middle-east-14630174>
20. BBC, What is the Rafah crossing and why is it Gaza's lifeline?, 01.11.2023, <https://www.bbc.com/news/world-middle-east-67121372>
21. B'Tselem - The Israeli Information Center for Human Rights in the Occupied Territories, Planning Policy in the West Bank, 11.11.2017 (z aktualizacją z 06.02.2019), https://www.btselem.org/planning_and_building
22. Carnegie Endowment for International Peace, Postponed Palestinian Elections: Causes and Repercussions, 11.05.2021, <https://carnegieendowment.org/sada/84509>
23. CIA (Central Intelligence Agency), The World Factbook, Gaza Strip, 25.04.2025, <https://www.cia.gov/the-world-factbook/countries/gaza-strip/>
24. CIA (Central Intelligence Agency), The World Factbook, West Bank, 01.05.2025, <https://www.cia.gov/the-world-factbook/countries/west-bank/>
25. CNN News, Israeli soldier gets 18 months over shooting of wounded Palestinian assailant, 21.02.2017, <https://edition.cnn.com/2017/02/21/middleeast/israel-soldier-elor-azaria-sentence/>
26. CNN, Mahmoud Abbas Fast Facts, 19.12.2021, <https://edition.cnn.com/2012/12/04/world/meast/mahmoud-abbas---fast-facts/index.html>
27. CORTEIDH (Corte Interamericana de Derechos Humanos), Rayyes Naser, The Rule of Law and Human Rights within Palestinian National Authority Territories <https://www.corteidh.or.cr/tablas/r36236.pdf>
28. Death Penalty Database, Palestinian Authority, ostatnia aktualizacja strony 04.09.2022, <https://deathpenaltyworldwide.org/database///results/country?id=57>
29. Encyclopaedia Britannica, Mahmoud Abbas, 10.04.2022, <https://www.britannica.com/biography/Mahmoud-Abbas>
30. Encyclopaedia Britannica, Palestine, <https://www.britannica.com/place/Palestine/International-recognition>

31. Encyklopedia PWN, Palestyna. Historia, <http://encyklopedia.pwn.pl/haslo/Palestyna-Historia;4652975.html>
32. Euro-Mediterranean Human Rights Monitor, Pulling the trigger is the first resort; Palestinians killed by Israeli army and settlers in 2022, 14.03.2023, <https://reliefweb.int/attachments/0ee2858d-2cae-4449-8375-69b2bd44d659/EN.pdf>
33. Euronews, Palestinian Authority swears in new prime minister, 14.04.2019, <https://www.euronews.com/2019/04/14/palestinian-authority-swears-in-new-prime-minister>
34. European Council of Foreign Relations (ECFR), Mapping Palestinian Politics, Mohammad Mustafa, https://ecfr.eu/special/mapping_palestinian_politics/mohammad_mustafa/
35. European Council on Foreign Relations, (ECFR), Mapping Palestinian Politics, https://ecfr.eu/special/mapping_palestinian_politics/governorates/
36. FDD (Foundation for Defense of Democracies), 19,000 Rockets Launched at Israel Since Hamas's October 7 Atrocities, 11.06.2024, <https://www.fdd.org/analysis/2024/06/11/19000-rockets-launched-at-israel-since-hamass-october-7-atrocities/>
37. France 24, Palestinian Authority president Abbas says ready to hold elections within a year, 04.03.2025, <https://www.france24.com/en/middle-east/20250304-palestinian-president-abbas-says-ready-to-hold-elections-within-a-year>
38. France24, Israel announces plans to build 1,300 new West Bank settlement homes, 24.10.2021, <https://www.france24.com/en/middle-east/20211024-israel-announces-plans-to-build-1-300-new-west-bank-settlement-homes>
39. Gazeta Wyborcza, Kneset legalizuje nielegalne izraelskie osiedla na Zachodnim Brzegu Jordanu, 07.02.2017, <http://wyborcza.pl/7,75248,21343466,kneset-legalizuje-nielegalne-izraelskie-osiedla-na-zachodnim.html>
40. Gazeta Wyborcza, Stany Zjednoczone uznały Jerozolimę jako stolicę Izraela. Trump przeniesie tam ambasadę, 06.12.2017, <http://wyborcza.pl/7,75399,22745482,trump-chce-przeniesc-ambasade-z-tel-awiwu-do-jerozolimy-dlaczego.html>
41. HRW – Human Rights Watch: World Report 2023 - Israel and Palestine, 12 January 2023, <https://www.ecoi.net/en/document/2085463.html>
42. ICG (International Crisis Group), Stemming Israeli Settler Violence at Its Root, 06.09.2024, <https://www.crisisgroup.org/middle-east-north-africa/east-mediterranean-mena-israelpalestine/246-stemming-israeli-settler-violence>
43. Middle East Monitor, 7 myths about Israel's 'Separation Wall', październik 2018, <https://www.middleeastmonitor.com/20181016-7-myths-about-israels-separation-wall/> oraz Stop the Wall, The Wall, <https://stopthewall.org/the-wall/the-wall-structure-gates>
44. Middle East Monitor, Why Hamas wants Palestinian elections to be held, 07.01.2020, <https://www.middleeastmonitor.com/20200107-why-hamas-wants-palestinian-elections-to-be-held/>

45. Mondoweiss, Curfews, demolitions and airstrikes: Israel expands West Bank offensive to Tulkarem, Jordan Valley, 04.02.2025, <https://mondoweiss.net/2025/02/curfews-demolitions-and-airstrikes-israel-expands-west-bank-offensive-to-tulkarem-jordan-valley/>
46. OCHA (Office for Coordination of Humanitarian Affairs), Humanitarian Situation Update /286 | Gaza Strip, 07.05.2025, <https://reliefweb.int/report/occupied-palestinian-territory/humanitarian-situation-update-286-gaza-strip>
47. OCHA (Office for Coordination of Humanitarian Affairs), Humanitarian Situation Update /225 | West Bank, 02.10.2024, <https://www.ochaopt.org/content/humanitarian-situation-update-225-west-bank>
48. OCHA (Office for Coordination of Humanitarian Affairs), Humanitarian Situation Update /224 | Gaza Strip, 30.09.2024, <https://www.ochaopt.org/content/humanitarian-situation-update-224-gaza-strip>
49. OCHA (Office for Coordination of Humanitarian Affairs), Fact Sheet: Movement and Access in the West Bank, September 2024, 25.09.2024, <https://www.unocha.org/publications/report/occupied-palestinian-territory/fact-sheet-movement-and-access-west-bank-august-2024>
50. OCHA (Office for Coordination of Humanitarian Affairs), REPORTED IMPACT SINCE 7 OCTOBER 2023, https://www.ochaopt.org/?_gl=1*1lvbuny*_ga*NTE1NTA0NjlzLjE3MjA1MTQxNDM.*_ga_E60ZNX2F68*MTcyODAxNjI1My42LjAuMTcyODAxNjI1My42MC4wLjA
51. OCHA (Office for the Coordination of Humanitarian Affairs), Data on casualties, <https://www.ochaopt.org/data/casualties>
52. OCHA (Office for the Coordination of Humanitarian Affairs), Humanitarian Situation Update /287 | West Bank, 07.05.2025, <https://www.ochaopt.org/content/humanitarian-situation-update-287-west-bank>
53. OCHA, Hostilities in the Gaza Strip and Israel | Flash Update /80, 15.10.2024, <https://www.unocha.org/publications/report/occupied-palestinian-territory/humanitarian-situation-update-229-gaza-strip-enarhe>
54. OCHA, Humanitarian Situation Update /284 | Gaza Strip, 30.04.2025, <https://www.ochaopt.org/content/humanitarian-situation-update-284-gaza-strip>
55. Onet Wiadomości, HRW: władze Izraela nalegają, by zabijać palestyńskich napastników, 02.01.2017. <http://wiadomosci.onet.pl/swiat/hrw-wladze-izraela-nalegaja-by-zabijac-palestynskich-napastnikow/b66klqz>
56. PAP, Armia izraelska wznowiła działania zbrojne przeciwko Hamasowi, 01.12.2023, <https://www.pap.pl/aktualnosci/armia-izraela-wznowila-dzialania-zbrojne-przeciwko-hamasowi>
57. PAP, Minister obrony Izraela: ofensywa lądowa w Strefie Gazy będzie długa i trudna, 27.10.2023, <https://www.pap.pl/aktualnosci/minister-obrony-izraela-ofensywa-ladowa-w-strefie-gazy-bedzie-dluga-i-trudna>

58. PISM (Polski Instytut Spraw Międzynarodowych), Patrycja Sasnal, Konferencja w Annapolis, 30.11.2007, <https://www.pism.pl/index/?id=7501e5d4da87ac39d782741cd794002d>
59. PISM, Operacja lądowa Izraela w Strefie Gazy, 09.11.2023, <https://www.pism.pl/publikacje/operacja-ladowa-izraela-w-stefie-gazy>
60. Reliefweb, Israel killed five times as many Palestinians in 2022 than it killed in the same period in 2021, 15.04.2022, <https://reliefweb.int/report/occupied-palestinian-territory/israel-killed-five-times-many-palestinians-2022-it-killed-same>
61. Reuters, Palestinian leader delays parliamentary and presidential elections, blaming Israel, 30.04.2021, <https://www.reuters.com/world/middle-east/palestinian-elections-delayed-says-president-mahmoud-abbas-2021-04-29/>
62. Reuters, Palestinian rivals agree to hold elections but doubts persist, 13.10.2022, <https://www.reuters.com/world/middle-east/palestinian-rivals-agree-elections-end-dispute-doubts-persist-2022-10-13/>
63. Rzeczpospolita, Premier Izraela: Powstanie państwa Palestyna byłoby błędem, 15.09.2021, <https://www.rp.pl/polityka/art18921261-premier-izraela-powstanie-panstwa-palestyna-byloby-bledem>
64. The Conversation, Palestinians want to choose their own leaders – a year of war has distanced them further from this democratic goal, 06.10.2024, <https://theconversation.com/palestinians-want-to-choose-their-own-leaders-a-year-of-war-has-distanced-them-further-from-this-democratic-goal-239463>
65. The Guardian, Netanyahu says new offensive in Gaza focused on consolidating seizure of territory, 05.05.2025,
66. The Guardian, Six killed and 10 wounded in shooting and knife attack in Israeli city of Jaffa, 01.10.2024, <https://www.theguardian.com/world/2024/oct/01/shooting-knife-attack-israeli-seaside-city-of-jaffa>
67. The Jerusalem Post, 17th year of a four-year term; Will Abbas hold Palestinian elections?, 09.01.2021, <https://www.jpost.com/arab-israeli-conflict/17th-year-of-a-four-year-term-will-abbas-hold-palestinian-elections-654821>
68. The Middle East and North Africa 2011, Palestinian Autonomous Areas, Routledge, London/New York 2010
69. The Times of Israel, Bennett: Israel won't annex territory or establish Palestinian state on my watch, 21.08.2021, <https://www.timesofisrael.com/bennett-israel-wont-annex-territory-or-establish-palestinian-state-on-my-watch/>
70. The Times of Israel, Poll shows Hamas leader would defeat Abbas to win Palestinian elections, 18.12.2018, <https://www.timesofisrael.com/poll-shows-hamas-leader-would-defeat-abbas-to-win-palestinian-elections/>
71. TVN24, Izrael "rozszerza operację wojskową" w Strefie Gazy. Akcja na południu będzie "równie intensywna jak na północy", 03.12.2023,

<https://tvn24.pl/swiat/strefa-gazy-izraelskie-wojsko-rozpoczelo-operacje-na-poludniu-strefy-gazy-7497459>

72. TVP Info, Krwawe protesty przeciwko otwarciu ambasady USA w Jerozolimie. Dziesiątki zabitych, 14.05.2018, <https://www.tvp.info/37203361/krwawe-protesty-przeciwko-otwarciu-ambasady-usa-w-jerozolimie-dziesiatki-zabitych>
73. UN News Service, Israeli legislation on settlements violates international law, says UN chief Guterres, 07.02.2017, <http://www.refworld.org/docid/589c69f5195.html>
74. UN News Service, Two-state solution to Israel-Palestine conflict at risk of giving way to 'one-state reality,' warns Ban, 15.09.2016, <http://www.refworld.org/docid/57dbe65340e.html>
75. UNRWA, Where We Work, <https://www.unrwa.org/where-we-work>
76. Welcome to Palestine, Everything you need to know about Areas A,B and C, 21.07.2017, <https://www.welcometopalestine.com/article/areas-a-b-c-explained-west-bank-israel-gaza-palestine/>
77. Wikipedia, Governorates of Palestine, CC BY-SA 3.0, https://en.wikipedia.org/wiki/Governorates_of_Palestine
78. Wprost, Niepodległa Palestyna rodzi się za murem, 17.12.2012, <https://www.wprost.pl/380859/Niepodlegla-Palestyna-rodzi-sie-za-murem>
79. Ynetnews, Israel's 'shift in approach' to Gaza: timing, hostages, offensive — and the Trump model, 05.05.2025, <https://www.ynetnews.com/article/s17gzi8lee>